

Сливенъ въ училищно — просвѣтно отношение.

Писменността въ Сливенъ и грамотността на Сливенци се констатира твърде въ старо време. Презъ XVIII в. въ Сливенъ сж знаели мнозина да четатъ и пишатъ по славянски. Така, Ив. Добровеки презъ 1817 год. се е училъ при даскалъ Николаки. Последниятъ тогава е билъ човѣкъ на около 40—41 г. и ималъ свое частно училище въ централния Сливенъ, или, както тогава сж го наричали „гръцката махала“ поради това че тамъ сж живѣли гръцкоучи се и изтънчени Сливенци. А самъ даскалъ Николаки е училъ славянското четимо въ гр. Сливенъ, нѣщо, което се предполага да е било къмъ 1795 година. Отъ друга страна къмъ 1800 година е било открито въ Сливенъ частното, у дома имъ, училище до голѣмата вада подъ Хамамъ баиръ, отъ х. Илия и х. Трандафила, раждани презъ 1780—85 г., родители на видния по-после български учител Сава Доброплодни. Въ Сливенъ е имало семейства, които подъ редъ, съ десетки пояси, сж си препиевали по пско потекло. Има предания, които говорятъ за четмото и писмото презъ онова ранно време на Сливенци, но ние ще си послужимъ съ коментара върху Паисиевата история, направенъ отъ Сливенецъ въ Сливенъ презъ 1794 г.: „Азъ Серафимъ прочитяхъ сѣя история у Сливенъ въ лѣто отъ Христа 1794 и много полза намѣрихъ за Болгари (Г. С. Раковски „О Асѣню первому“ стр. 74), свидетелство, което говори, че се е четѣло на български и се е пишело, а сжщевременно, че на славянски се е служело. Той ще е билъ и учителъ въ Сливенъ. „Азъ Серафимъ“ — вѣроятно духовно лице и учителъ. Отъ 1805 до 1821 г. е било златната епоха на елинизма въ Сливенъ. Кондиката на клуцохорската църква Св. Никола, датира ражданията презъ 1820 и 21 г. И всичкитъ раждания презъ това време сж написани съ български слова, облечени въ гръцки букви. И много парични документи сж писани на гръцки езикъ. Въ 1824 год. излиза на бѣлъ свѣтъ Рибния букваръ. А нѣкой си калугеринъ, отецъ Сава, който събиралъ въ натура помощи за мѣстното училище, продавалъ славянски букварчета, отъ които си е купувалъ и самъ Добровеки. Следъ това се явяватъ редъ други причини, които убиватъ обаянието на елинизма и засилватъ училището на славянската буква. Последенъ пионеръ на елинизма въ Сливенъ е билъ прочутия *Георги Цукала*, който, въпрѣки голѣмитъ си усилия, не е успѣлъ да посѣе нищо отъ гръцизма, защото „Силния Сливенски вѣтъръ издухалъ дори останкитъ му отъ алфа до омега“ (1836—1840 г.). Отъ тогава вече учението на български се засилва твърде много. Презъ 1845 год. списанието *Любословіе* е имало много абонати. и това говори, че мнозина сж били вече, които сж четѣли сериозно, па сж били и любознателни.

Възродителъ на българщината въ Сливенъ се счита даскалъ Димитъръ Инзовъ отъ Тръвна съ прѣкоръ „Злъчката“. За начало на училището му въ Сливенъ се сочи годината 1835—36 г., едновременно съ Габровската гимназия. Отъ това време нататкъ е и въвеждането въ българскитъ училища взаимната или алилодидактичната метода И така, къмъ 1836 г. въ Сливенъ изчезва килийната школа за българскитъ училища.

Девичеслото образование въ Сливенъ сжщо е почнало отъ най-ранни години. Х. Трандафила първа въ България е основала училище къмъ 1800 г., а *Зарафина Яндова* къмъ 1838 г. основава училище за девизи да ги учи на четмо и на терзийство. Презъ 1841 г. *тя вече, плащана отъ общината*, като официална обществена учителка, отваря *Бабиното Иванкино* училище съ 50—60 ученички. Така се туря началото на девическото училище въ Сливенъ. Къмъ 1852 г. ученичка въ това училище е била най-симпатичната наша съгражданка и общественица *Аргира Димитрова З. Жечкова*, която по-после става учителка и принася голѣма полза на града ни съ своята енергичностъ, умѣние и интелигентностъ.

Д-ръ Селиминеки е учителствувалъ въ клуцохорското изгорѣно вече училище къмъ 1821 г. Инзовъ преражда българското училище съ рискъ на живота си Следъ това се зареждатъ и голѣмитъ фигури на Сава Доброплодни, Добри Чинтуловъ, Никола Михайловски др. Съ идването на Чинтулова презъ 1851 г. въ Сливенъ се отваря *българско класно училище*.

Презъ 1870 г. въ Сливенъ се учредява и училищно н-ство съ свой уставъ. То било б-члено, избирано отъ градската община.

Презъ 1859 г. Сливенското училище е било полугимназия. Преди 1860 г. училището въ Сливенъ е било третокласно. Въ 1860 г. се отворилъ четвърти класъ и презъ 1862 г. — пети класъ.

Презъ учебнитъ 1872/73, 1873/74, 1874/75 и 1875/76 години класното училище въ Сливенъ имало 5 класа, а презъ 1876/77 година останало съ първитъ три класа, ръководени само отъ единъ учител—Д. Кавалджиевъ, който си служилъ съ помощници изъ между по-силнитъ по успѣхъ ученици. Тая рѣзка промѣна въ училището е била наложена отъ революционното брожение презъ това време. Презъ освободителната война училищнитъ занятия сж биле прекратени и зданията въ които се помѣщавали училищата били опожарени напълно отъ турцитъ съ покъщнината, пособията, архивата и библиотекитъ.

Занятията започватъ наново презъ 1878 г. септемврий месецъ, при 107 ученици, разпределени въ 3 класа—I, II и III. Училището е било наречено „Сливенско реално училище“, а управленаето му повѣрено на „Инспекторъ на училището“, за какъвто презъ учебната 1878/79 год. е билъ назначенъ Александъръ Козаровъ отъ Сливенъ, току-що завършилъ средно образование въ Австрия. Учителскиятъ персоналъ е броялъ 5 души заедно съ инспектора. Презъ учебната 1879/80 г. училището се развило въ 4 класа съ 209 души ученици и 6 души учители начело съ инспектора Д-ръ Мирковичъ. Презъ 1880/81 учебна година се отваря и V класъ, а реалното училище е брояло 273 ученици съ 9 души учители. Презъ 1881/82 година училището подъ названието „Областна реална гимназия“ е имало сжщо 5 класа съ 336 ученици подъ управлението на директора Василь Атанасовъ, родомъ отъ Ст.-Загора, свършилъ политехника въ Чехия-техническа химия—и 15 души учители, частъ отъ които сж били българи и чехи съ више обрзование. Презъ тая учебна година класовѣтъ сж били вече наста-